

ADHD og skilsmisseproblemer

Forfatter: Kjell Totland 04.03.2002

Tidligere publisert i Stå På, nr. 2, 1997, medlemsblad for MBD-foreningen

1. Innledning

Er det spesielle problemer knyttet til det å samarbeide med en fraskilt/fraseparert ektefelle når man har omsorg for et AD/HD-barn? Det tror jeg. I denne artikkelen vil jeg prøve å belyse noen av de problemene som kan oppstå når et AD/HD-barn er involvert i en skilsmisse/separasjon.

2. Generelt om problemer ved å ha et funksjonshemmet barn.

Noen problemer har å gjøre med fortiden: Kanskje jeg er opptatt av slike spørsmål som: Hvorfor fikk akkurat jeg et funksjonshemmet barn? Hvordan kunne Gud (eller skjebnen) tillate dette? Er det min skyld at barnet har en slik «skade»? Og hvorfor tok det så lang tid før det ble oppdaget? Noen problemer har å gjøre med nåtiden, f.eks. slitasjen det blir for en selv og familien, både følelsesmessig, i det praktiske hverdag og i forhold til andre mennesker. Noen problemer har også å gjøre med fremtiden: Blir barnet noen ganger «bra», eller må vi leve med dette? Vil vi alle kunne greie å leve et meningsfullt liv, eller vil fremtiden bli en endeløs prosess av frustrasjoner og uløste problemer?

3. Generelt om problemer ved å ha et AD/HD-barn.

Innenfor gruppen AD/HD-barn er det som kjent store variasjoner. Det de har felles er at de har problemer med «impulsivitet», «hyperaktivitet» og «oppmerksomhet». Samtidig opplever fagfolk og familier som har AD/HD-barn ofte en del tilleggsproblemer hos barna, så som:

Redusert evne til å nyttiggjøre seg vanlig tilsnakk og forklaringer

Redusert evne til generalisering, dvs. evne til å kunne trekke lærdommer fra en situasjon til en annen.

Mindre toleranse for inkonsekvenser i barneoppdragelsen.

Stort behov for aktivisering og tilretteleggelse fra de voksnes side.

Mange anser AD/HD som et uttrykk for «sen-modning». Det betyr at hovedproblemene, og disse vanlige tilleggsproblemene, regnes som vanlig hos mindre yngre barn, men at de p.g.a. sen-modning ikke uten videre vokser de av seg. Jeg skal her være litt personlig. Selv om jeg ikke har hatt barn med en AD/HD-diagnose, har jeg fortsatt huske den tiden mine sønner var små, hvor avhengige de var av oss to, hvilke konsekvenser det fikk for vår egen «frihet» og det mangel på overskudd vi ofte kunne oppleve. Men tanken på det ville kunne endre seg etter hvert som barna etter hvert som de ble eldre, gjorde det lette å ta konsekvensene av å ha små barn i huset. Jeg kan også huske «milepæler» i barnas utvikling som hadde med dette på gjøre: Den dagen de kunne ta på seg yttertøy selv; den dagen de kunne ordne seg på badet alene, den dagen de kunne være alene hjemme, osv.. Hva når man ikke uten videre kan ha noe slikt å se fram til. Når alt dette slitet er noe vi må leve med på ubestemt tid? Dette tror jeg er et av de største følelsesmessige vanskene foreldre til AD/HD-barn opplever. Et annet viktig problem er følgende: AD/HD er en usynlig

funksjonshemning. Dette gjør at det noen ganger kan ta lang tid å oppdage det for oss selv og andre. Andre mennesker kan trenge lang tid på å forstå og akseptere problemet vårt, slik at de ikke lenger gir oss lettvinde og overfladiske råd, men i stedet kan være en ressurs for oss. Og før det er avklart hva det hele egentlig dreier seg, kan man ha opplevd lettvinde råd og overfladiske løsninger fra familie og venner, og i verste fall mistenkeliggjøring fra barnevernet

4. Generelt om skilsmisser

Og så kommer skilsmissen: Og det er vel ikke til å komme utenom at en skilsmisseprosess er en følelsesmessig belastning for en familie, uansett om skilsmissen på sikt fører til et bedre liv eller ikke. Er familier til AD/HD-barn mere utsatt for skilsmisser enn «andre» familier? Jeg tror det. Ikke fordi jeg har tilgang til «forskning» på dette området. Andre vil kanskje kunne gi svar på det. Men jeg ser det som ganske logisk at det blir slik: Å ha et funksjonshemmet barn som «til og med» er et AD/HD-barn er og blir en «risikofaktor» som i tillegg til andre stressfaktorer kan lede fram til en separasjon og skilsmisse.

5. Om samarbeid etter en skilsmisse

Mor og far bor hver for seg, og de skal nå samarbeide om samværet med barnet. Også her er det duket for en rekke vanskeligheter. Å lage en skjematisk oversikt over alle tenkelige problemer som kan dukke opp i en slik sammenheng blir for uoverkommelig. Jeg vil derfor begrense meg med å ta utgangspunkt i en situasjon som ser ut til å være relativt vanlig, nemlig denne:

Far flytter ut og mor blir værende igjen med et AD/HD-barn.

Far er vanskelig å samarbeide med: Han motarbeider mors opplegg for barneoppdragelse, holder ikke sine avtaler om samvær med barnet, og kan til og med sette barnet opp mot sin egen mor.

Hva kan f.eks. være grunnen til at far ikke vil holde sine avtaler om samvær? Her er noen forslag til svar:

1. Det kan ha noe med far å gjøre:

Far kan vise en uansvarlighet i sin holdning som har ligget der hele tiden, men som ikke har kommet så tydelig fram tidligere.

Far kan velge å «trenere» samarbeidet for å «hevne seg» på barnets mor.

Far har plutselig fått nye interesser («ny dame?»), som gjør at samværet med sitt eget barn ikke lenger blir interessant.

Far velger en «slappere linje» enn mor i barneoppdragelsen, enten fordi han alltid har vært av den innstillingen, eller fordi han ønsker å være mest mulig likt av barnet som til daglig ikke bor hos han.

Far velger en «strammere linje» enn mor, enten fordi han alltid har hatt den innstillingen, eller fordi han har mere overskudd til å være konsekvent (fordi han ikke har barnet til daglig). Dessuten kan han jo også sette mor i forlegenhet ved å kunne vise at «det er ingen kunst å oppdra ham/henne. Det dreier seg bare om å være konsekvent nok». Dette kan gi status i forhold til utenforstående som

ofte spør seg «hvorfor flyttet de fra hverandre» og «hvem er skyld i at de flyttet fra hverandre»

2. Det kan ha noe med barnet å gjøre:

Far kan ha i sin oppvekst ha hatt noe av det samme problemet som barnet (ikke så uvanlig, siden AD/HD som kjent har et sterkt innslag av arvelighet). Å leve sammen med sitt eget barn blir som å «møte seg selv i døra». Det vekke til live «traumatiske» opplevelser fra hans egen oppvekst og skolegang, og sorg over at det den gang ikke ble gjort noe med det. I stedet for å erkjenne at dette er den faktiske situasjon, velger far å «flykte» og «fortrenge» både ved å flytte ut av hjemmet og ved å unngå samvær med sitt AD/HD-barn.

Far kan ha i ekteskapet ha gått med en evig frustrasjon: AD/HD-barnet har ødelagt livet hans, hans karriære, hans fritidsinteresser osv.. Hans løsning på disse problemene blir å flytte ut.

3. Det kan ha noe med mor å gjøre:

Far orker ikke mer av mors mas om at han kommer til kort, ikke tar ansvar, «flykter» på jobben, osv., og velger da å flytte ut og ha minst mulig samarbeid med mor, med den følge at samværet blir tilfeldig og sporadisk. Han kan også være så lur å flytte lang vekk, for å ha en god grunn til «dessverre» ikke å ha regelmessig kontakt med barnet sitt.

Det kan også ha noe med mor å gjøre i den forstand at mor kan fremstille far som den «skyldige»: Det er han som har forlatt familien. Det er hun som bli sittende igjen med ansvaret. Det er hun som får sympati fra omgivelsene. Men virkeligheten kan være mere komplisert. Det kan godt tenkes at det er hun for en stor del kan ha «skyld» i at ekteskapet gikk i oppløsning eller at far ikke følger opp, men at hun vet hvordan dette kan maskeres slik at far kommer i gapestokken.

4. Det behøver for den saks skyld ikke være noen sin skyld:

?Årsaken? kan ligge i et komplekst samspill av omstendigheter, lengre tids slitasje og andre menneskelige faktorer der det ofte er vanskelig, for ikke å si umulig å komme til bunns i årsakssammenhengene.

Ofte er det også meningsløst å finne årsaker: Jakten på «den skyldige» kan fort bli en «heksejakt» som, selv når årsaken finnes, ikke bidrar til noen løsning. Dessuten er det slik at mange konstruktive løsninger kan iverksettes selv om man ikke vet «hvorfor det hele floket seg til». Dette har å gjøre med det å respektere mennesker og unngå å «dømme» dem.

6. Mulige veier videre.

Veien videre vi derfor ofte ende opp med følgende spørsmål: Er alle viktige aktører villige til stille opp for en dialog om hvordan man kan komme videre på en måte som AD/HD-barnet er best tjent med, og som også, hvis mulig, kan ivareta de behov og interesser de voksne har? Greier mor og far dette alene, eller trenger de profesjonell hjelp til dette? Hvis det siste er tilfelle, er det nærliggende å henvende seg til nærmeste familiekontor. Der skal de sitte med den nødvendige erfaring og kunnskap til å kunne løse opp samarbeidsfloker, enten, som i mitt eksempel, det dreier som om en far som ikke «stiller opp», eller det er andre forhold ved samarbeidet som er vanskelige. Det å prøve å løse

opp i en floke kan være både vanskelig og smertefullt for voksne, må vi ikke glemme følgende: Det er AD/HD-barnets behov som er det viktigste å ta hensyn til. Og barnet har et problem som det kanskje må leve med resten av livet. Belastningen ved å være voksen med et AD/HD-problem kan være tung nok, om man ikke også skal ha med seg en oppvekst mye preget av savn og lengsler etter de man var mest glad i, nemlig mor og far.